

SILENCI I QUALITAT DE VIDA

Quants espais es poden comptar que siguin silenciosos a una ciutat com Barcelona? Ens fa caure en aquesta pregunta anècdotes literàries com la que es pot llegir en la darrera obra d'Eduardo Mendoza, *El secreto de la modelo extraviada*, en la que el protagonista i un altre personatge de la novel·la s'emplacen al Parc Güell per a poder parlar amb intimitat i silenci sobre l'afer que estructura la trama, això sí contextualitzada uns quants anys enrere, perquè ara, actualment, resultaria impossible poder gaudir d'aquelles característiques de tranquil·litat ambiental descrites a la novel·la de Mendoza.

Podríem citar un altre indret de Barcelona que fins fa 4 anys era un lloc on poder passar agradablement la tarda dels diumenges d'estiu aprofitant el bon temps, vegetació circumdant i un ambient sonor agradable, on la remor de la ciutat es deixa sentir en la llunyania. Ens referim a la muntanya de Montjuïc. Gràcies a la "brillant" idea d'una empresa canadenca (que va descobrir o li van referir aquest espai quasi idíl·lic) tots els diumenges d'estiu (de juny a setembre, si bé en un principi ho eren també dissabtes) s'organitza l'anomenat "Pícnic Elektronic" que, vol dir, de les 11h fins a les 22h una mena de discoteca a l'aire lliure de música "txunda-txunda", això sí amb un límit sonor de no més de 90/92dB(A) per fi d'acomplir els límits sonors legalment establerts. Això es tradueix en que els diumenges d'estiu poder llegir, descansar o fer qualsevol altra activitat dins una llar del Poble Sec resulta gairebé impossible si es desitja tenir les finestres obertes. I no cal dir que el pícnic que orginariament es venia gaudint a Montjuïc de manera familiar o d'amistat o és "elektronic" a 90dB(A) o no és "pícnic".

I volem fixar-nos en un detall: com hem dit, 90/92dB(A) d'emissió de soroll, en aquell espai que abans era un indret on es podia sentir el so del vent, són totalment legals. Cap actuació ciutadana (de les que s'han arribat a fer, també per part de l'ACCCA) ha pogut fer canviar d'opinió a l'Ajuntament de Barcelona que, invariablement i de manera quasi automàtica, cada temporada ha continuat atorgant les oportunes

llicències per a ocupar un espai públic per a fer-hi soroll, pura i simplement, a canvi del negoci d'una empresa estrangera i de la recaptació tributària per les taxes que es meriten a l'hora d'atorgar les llicències. És a dir, estem davant l'exemple plusquamperfecte del principi ambiental "qui contamina, paga" (o, dit més explícitament: qui pot pagar podrà contaminar).

Aquest detall legal ha estat la gota que ha fet vessar el got de la paciència amb el soroll imposit. El "silenci", com a element del medi ambient del que, per exemple, l'Ordenança General del Medi Ambient Urbà de l'Ajuntament de Barcelona, de 1999, esmentava en el seu art. 2n com a objecte de protecció, ha desaparegut absolutament de qualsevol normativa jurídica, com també del nostre entorn, encara i que no tenim clar quin ha estat l'ordre: si primer el silenci, com a tal, i després el substantiu de la norma (com a unció d'aquesta a la nova realitat que se'ns imposa als pacients i soferts ciutadans), o bé a l'inrevés (o sigui, que al sistema polític li ha convingut fer desaparèixer el silenci tant de la norma escrita com de l'ambient).

Els polítics i tècnics redactors de les actuals normatives han eliminat, tot esborrant, el "silenci" i qualsevol mecanisme de protecció jurídica del mateix. En l'Ordenança de Medi Ambient del mateix Ajuntament de Barcelona, de 2011, ja no es contempla el terme "silenci" a cap efecte. Ara es parla (seguint el deixant de les definicions de la Llei 16/2002, de protecció contra la contaminació acústica) de "qualitat acústica" com aquell ambient sonor que permet fer les tasques humanes satisfactòriament (per a dormir, estudiar, etc, es necessita un "ambient sonor"!?) I per si quedés algun dubte, la llei catalana de 2002, a més a més, precisa que aquell "ambient sonor" ho serà segons "nivells d'immissió" òptims o tolerables, és a dir, amb soroll, encara i que, això sí, limitat a aquells "nivells d'immissió". Igualment es podrien citar molts altres exemples de normatives municipals que han transmutat els seus objectius de qualitat ambiental o, el que és el mateix, de qualitat de vida, del "silenci" a les eufemístiques "qualitats" sonores.

O, per posar un altre exemple que només es pot copçar de l'experiència professional en la matèria: amb anterioritat a la Llei catalana

de 2002 els límits d'emissió de soroll s'establien en referència al nivell acústic existent. En aquest sentit, el límit de soroll com a nivell d'immissió estava comprès en els +3dB per sobre del nivell de fons existent. Amb la llei de 2002 s'inaugura la "modernitat" acústica: el límit de soroll és un màxim, amb independència del que existís realment amb anterioritat. Ara es pot contaminar (literalment) fins a un llindar, i si no existia soroll a l'indret en qüestió ara ja és "legal". Aquí rau la modernitat de la llei (i l'error en la proposició del seu títol, ja que no és la "Llei de protecció contra la contaminació acústica", sinó la "Llei de protecció DE la contaminació acústica").

Sembla que el soroll ho ha envaït tot, qualsevol lloc o espai a mena de "tsunami" imparabile contra el qual resulta inútil aixecar murs de contenció. L'actual societat globalitzada és la civilització del soroll, la que ha fet d'aquesta la seva raó de ser. Una mena de déu omnipresent que ha aconseguit destronar el que durant milers d'anys va regir la vida de les comunitats humanes des de temps dels faraons: Harpòcrates (*Harpajered*, en la denominació originària egípcia), el Déu del Silenci, entès com a forma de respecte vers altri. Deïtat heretada pels savis de la filosofia helènica de l'antiga Grècia i després absorbida pels romans, actualment s'ha substituït per un altre déu: el "Decibel". Aquest ho mana i regeix tot, atorga tranquil·litat d'esperit i alè de santedat de trobar-nos en la raó quasi divina dels límits sonors permesos en la present societat. Tota forma de manifestació acústica humana s'ha de mesurar en decibels (tant és així que, arrel de les normes estatals espanyoles de 2007, qualsevol mena de prova tècnica sobre el soroll ha d'estar documentada en un informe sonomètric. Sense aquest el soroll no existeix a la realitat, senzillament, encara i els testimonis personals que s'hi vulguin aportar. I el decret català de 2009 no havia de ser menys que l'espanyola: aquella norma també regeix a Catalunya. El que fa l'enveja!).

L'únic contrast o element de comparació del soroll és el so: o aquest o el soroll, però sempre s'haurà d'escoltar alguna cosa. La coacció no només està servida, sinó, com acabem de veure, legitimada a nivell jurídic (és a dir, per la mateixa democràcia, atès que les normes jurídiques

s'elaboren i aproven per organismes polítics escollits democràticament per la ciutadania que els sosté).

Si, a més a més, únicament s'estudia socialment el soroll (o el so) amb contínus informes, ponències, xerrades, congressos, conferències, taules rodones, etc. etc. (com, per exemple, el recent "I Congrés d'Acústica" de Sabadell, <http://www.congresacusti.cat/#/inici>, del que, prenent, per exemple, el títol dels seus primers "reptes": *Els mapes estratègics de soroll i els plans d'acció són realment eines de gestió ambiental del soroll?*, *Avaluació de l'impacte acústic als polígons industrials*, *Zones d'oci amb música ambient a l'aire lliure*, notem que s'estudia només el soroll, cap altra alternativa sembla no capiguer al terme "Acústica") oblidant, per tant, el silenci i, el que és pitjor, que aquest és totalment necessari per a no poques activitats humanes transcendents per a la nostra supervivència (com ho és el descans, durant el qual el cervell realitza moltes i variades funcions neurofisiològiques vitals per al desenvolupament cognitiu o social, fixació de memòria, etc) i per a la nostra mateixa caracterització evolutiva com a espècie "pensant", raonadora (precisament la nostra denominació científica és "homo sapiens sapiens", no "homo rugitus sapiens", excepte que en breu assitim testimonialment i de manera mansament impassible al traspàs a aquest nova espècie, o subespècie, humana) i com a ens pensants que som per a les tasques intel·lectuals també precisem silenci. L'evolució homínida, fins ara i després de més de 6 milions d'anys (d'ençà els precursors dels "caminants" bípedes *Orrorin*), no ha estat determinada per l'ésser humà, sinó per condicions ambientals i, cal recordar, el soroll és un producte o un residu humà, no de la naturalesa.

L'actual societat, com veiem, es troba saturada de soroll, aquest no només es constata simplement o bé s'estudia dogmàticament (en la mateixa mesura s'estudien també mesures pal·liatives del soroll?), sinó que s'imposa de manera totalment irracional i irreflexiva. Tota mena de "combat" o d'intent d'eliminar-lo és respost amb contundència recriminant a qui pretengui silenci com que o bé és una persona intolerant ("queixar-se perquè uns joves s'estan divertint sota casa? Per favor! On arribarem!" exclamarien els no sotmesos a la tirania dictatorial del soroll

del jovent) o bé, fins i tot, que és un individu antidemocràtic (no tolera l'exercici del dret d'altri a fer el soroll que li sembli o precisi; no respecta, en definitiva, la llibertat d' "expressar-se"; la democràcia, precisament, ha creat aquests subjectes abominables i indesitjables que pretenen impossibles com és el silenci), sent, per tant, una cèl·lula cancerígena antidemocràtica que s'ha d'extirpar de la societat.

Uns exemples que no per més quotidians ens passen diàriament i contínua desaparebut, potser ens ajudaran a entendre-ho. Vagi per davant que, si ens adonem, en cap dels casos que exposem es fa precisa la mesura sonomètrica ni l'expressió del soroll en decibels. Pretendre-ho així seria caure en un ridícul absurd sense sortida.

Com a conductors d'un vehicle o bé com a peatons quan ens aturem en un semàfor ¿hem comptat alguna vegada les motocicletes amb el tub d'escapament canviat o modificat per a que faci més soroll o bé en aquesta nova moda importada d'altra cultura de la mobilitat no adient amb la nostra de desplaçar-se amb motos de marca orginària d'EEUU que fan tan soroll innecessari com especialment contaminadores de l'atmosfera? I el pitjor de tot és que que la Guàrdia Urbana s'ho mira (millor dit escolta) impassiblement, perquè no té instruccions (polítiques) de fer acomplir les normatives de circulació que prevenen determinades mesures administratives per a evitar aquesta mena de sorolls innecessaris i totalment congruents a la personalitat pueril de qui condueix aquesta mena de vehicles. Si fan soroll amb les seves motos és perquè no tenen cap altra manera de fer-se notar a la societat, essent la resta qui hem de carregar amb determinades conseqüències de la seva inadvertida frustració social.

No es tracta de mesurar els decibels que emet el vehicle, sinó que la voluntat d'un sol individu s'imposa sobre la de la resta d'usuaris de la via pública, això sí: sota l'excusa de tractar-se d'una moda que, a més a més, ho és per "fruïment" públic.

En segon lloc, en quants autobusos de TMB el conductor no "amenitza" el transport dels usuaris amb la seva ràdio? Hi hagut algú que, en una remota possibilitat, s'hagi plantejat requerir al xòfer per a que baixi

o tanqui l'aparell radiofònic? O és que aquest "atreviment" tindria com a conseqüència els retrets de la resta de passatgers per haver "molestat" al conductor que tant es mereix aquesta forma de fer més lleugera una tediosa feina? I no serà que la ràdio el pot distreure de la seva funció primordial que és garantir la seguretat del passatge? Podríem "combatre" aquesta pràctica portant també nosaltres un aparell de ràdio que disposéssim per a l'audició de tothom dins l'autobús?

No es tracta tampoc de mesurar cap decibel, sinó que una sola persona imposa el seu "refinat" gust musical o d'informació (futbolística, normalment) impedit poder fer qualsevol altra activitat intel·lectual en un transport públic.

Aprofitant l'avinentesa del transport públic, quantes vegades no s'ha sentit veritable vergonya aliena de les converses que es mantenen pels telèfons mòbils? Una de recent de la que podem donar fidel testimoni és la d'aquella senyora asseguda darrere mateix del conductor i que fa sentir el motiu de la seva crisi matrimonial fins a la part darrera de l'autobús: "Me tuve que divorciar de él porque me ponía los *cuernos* con mi hermana". Potser té raó Byung-Chul Han (*En el enjambre*) quan diu que

"La comunicación digital deshace, en general, las distancias. [...] La falta de distancia conduce a que lo público y lo privado se mezclen. La comunicación digital fomenta esta exposición pornográfica de la intimidad y de la esfera privada".

"Respecte" (de *respectare*) significa etimològicament guardar les distàncies.

Si les sirenes de les ambulàncies, en tercer i darrer lloc, fossin de color blau (com ho és, per imperatiu normatiu, a la resta d'Europa), no anirien més ràpides? La "raó" política sempre ha estat la de que si fossin de color blau es confondrien amb serveis policials. Clar! És que, lògicament, per a la classe o "casta" política és més important "caçar" un delinqüent que no salvar una vida. La seguretat s'imposa sobre la salut i la integritat física. Per això, en efecte, molt millor que les ambulàncies tinguin la mateixa consideració lumínica que els vehicles d'assistència en carretera.

A l'ensem, un exemple extret de la premsa recent ens fa plantejar què és una "emergència". En aquella es pot llegir, en la part final de la notícia, el següent sobre un accident de trànsit a la ciutat de Barcelona:

"La col·lisió ha provocat un petit caos circulatori que s'ha prolongat perquè la policia, que s'ha traslladat al lloc dels fets, ha tallat la circulació momentàniament. Fins allà també s'ha traslladat una ambulància, encara que cap dels accidentats ha necessitat ajuda mèdica." (EPCat. 30/04/2016)

Ja ens podem imaginar que l'ambulància ha anat al lloc del sinistre (passant entremig del "caos circulatori"?) com a emergència mèdica i, per tant, amb les sirenes posades. Si els mateixos implicats ja diuen que es troben bé i no precisen cap assistència, per què fer venir una ambulància amb el consegüent soroll de les sirenes? Tot, qualsevol, accident de trànsit per mínim que sigui precisaria aquesta assistència? En una ciutat en la que s'organitza cada any el "Mobile World Congress", no es podria estudiar la implementació d'uns dispositius telemàtics (a mena de "via-T") en les ambulàncies que vagin obrin la fase verda dels semàfors al seu pas segons el trajecte? Cal replantejar-se també, com hem apuntat, el concepte d' "emergència", ja que, aquest exemple i d'altres que veiem a diari, potser retroalimenten l' "incivisme" de no apartar-se per deixar pas al vehicle d'emergència (i entrecomillem incivisme perquè en moltes ocasions o bé resulta impossible cedir el pas per l'embús del trànsit o bé el soroll ambiental o la llum solar ens impedeix sentir i veure per on es desplaça l'ambulància).

Tampoc en aquest cas cal veure-ho des de l'estricta i confusa perspectiva de complicats i inacabables mesuraments: la "legitimació" de tota mena d'emergència amb soroll acaba fent que aquest es vegi com a necessari i just per aquella finalitat. A part, cal dir, a més soroll no vol dir o no equival a més eficiència en la rapidesa de l'assistència de l'emergència, sinó més estrés i més confusió.

La sentència de Blaise Pascal (s. XVII) "L'home —avui diríem, amb correcció política, "ésser humà"— estima el soroll per no trobar-se amb si mateix" pren actualment tota la seva consistència i sentit. Probablement el silenci ens atemoreix perquè seria tant com retrobar-nos amb la nostra essència que, precisament, està buida de valors. La darrera fase del

capitalisme globalitzat i absolutitzat ens ha convertit en mers autòmates del consum accelerat i massificat en present, sense pensar ni raonar en la seva necessitat. I en la buidor el silenci no omplena, sinó que aquesta tasca s'atribueix al soroll. Aquest omplenaria els buits de l'existència humana.

No es tracta, com no pretenem, d'aconseguir el silenci absolut, el que seria corresponent amb el "decibel 0". A part d'utòpic (i en el cas de la magnitud física 0dB és un impossible) seria fins i tot antinatural (la naturalesa és un so discontinu de vent, mar, animals, etc, intercalat per silencis). Com tampoc cerquem eliminar tota mena de so (seria fins i tot inhumà, ja que la vida humana representa en certa mesura uns determinats sorolls, però en la seva justa i estrictament necessària mesura). El silenci com a element del què venien a parlar i tractar les no tan passades normatives jurídiques, el so davant el qual no cal plantejar-se l'etern debat sobre si molesta (sent un soroll) o no.

Finalitzem amb una cita literària que, al contrari de la inicial, no fa recordar, sinó reflexionar. Eduardo Galeano, a *El mundo del revés*, digué que "Pobres, lo que se dice pobres, son los que no tienen silencio ni pueden comprarlo". Als inicis de la ja dilatada trajectòria de l'ACCCA (fundada al maig de 1998) dèiem que el silenci començava a ser un bé escàs que, molt probablement, el capitalisme (llavors encara no globalitzat) el convertiria en un article de luxe per a vendre-nos-el embotellat. Ara, precisament, aquest producte sembla haver desaparegut de la percepció humana i el que es "ven" és el soroll, aquest forma part del tràfec comercial (recordem: "pagar per contaminar" en el cas del "Piknic Elektronik" de Montjuïc). Qui té soroll és ric: el pot comprar, vendre, aïllar-se d'ell... El silenci ha passat a ser un element estrany en la nostra societat, com si fóra d'un altre món i qui el reclama un extraterrestre.

Barcelona, maig de 2016

Carme Soler i Regàs, presidenta de l'ACCCA